

Сачук Р.М., к.вет.н., старший дослідник,
професор кафедри екології, географії та туризму
Рівненський державний гуманітарний університет
Стравський Я.С., д.вет.н., с.н.с.,
старший викладач кафедри медичної біології
Тернопільський національний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського
Кацараба О.А., к.вет.н., доцент кафедри акушерства,
гінекології та біотехнології відтворення тварин
імені Г.В. Зверєвої
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького

БЕЗПЕЧНІСТЬ ЦЕФАЛОСПОРИНІВ У СКОТАРСТВІ ПРИ ОРГАНІЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

У статті представленні результати експериментів щодо визначення безпечності розробленої нової препаративної форми цефалоспоринових препаратів (діюча речовина цефтіофура гідрохлорид) при лікуванні корів, хворих на ендометрит. Даний препарат не виділяється з молоком і може бути рекомендований для застосування у молочному скотарстві при виробництві органічної продукції. Розроблений препарат "Цефтіозол" за ступенем небезпечності належить до IV класу – малотоксичні речовини.

Ключові слова: цефалоспорин, органічна продукція, ступінь небезпечності, токсичність, фактори впливу

У високорозвинених країнах вимоги до якості молока відповідають високим стандартам безпеки. Основними нормативними показниками для його оцінки є бактеріальна забрудненість, рівень вмісту соматичних клітин, наявність антибіотиків й інших інгібуючих речовин [1].

Серед хвороб корів особливе місце займають акушерсько-гінекологічні патології інфекційної етіології: запалення молочної залози – мастити та запалення матки – ендометрити. Вони обумовлюють зниження молочної продуктивності поголів'я, мають вплив на якість молока та його технологічні властивості, викликають розлад відтворної функції і передчасне вибракування тварин. Тому при виробленні стратегії лікування акушерсько-гінекологічної патології в корів у контексті виробництва органічної продукції важливе місце займають антибактеріальні препарати, які не виділяються з молоком. До таких препаратів відносяться високоактивні антибіотики нового покоління – цефалоспорини. На даний момент цефалоспорини – один із найбільш чисельних класів антибіотиків зі значним рядом препаративних форм [2].

Завдяки високій ефективності та низькій токсичності вони знайшли широке застосування як в медицині, так і ветеринарії. Одним із представників класу є цефтіофура гідрохлорид, що спеціально розроблений для лікування захворювань молочної залози, запальних процесів статевих органів великої рогатої худоби. З його позитивних властивостей підвищена активність щодо грампозитивних та грамнегативних бактерій і здатність не виділятися з молоком [7].

Тому метою роботи стала розробка та вивчення показників безпечності нової препаративної форми цефтіофура гідрохлориду – аерозольного внутрішньоматкового засобу – "Цефтіозол".

Матеріали та методи. Проаналізувавши етіопатогенетичні та клінічні фактори розвитку захворювань молочної залози та післяродових внутрішньоматкових інфекцій в тварин, для забезпечення ефективної комплексної терапії обрано фармацевтичну композицію у вигляді аерозолю для внутрішньоматкового застосування. Клінічний ефект досягається синергізмом основної діючої речовини – цефтіофура гідрохлориду та ексципієнтів. Розробник препарату ТОВ "ДЕВІЕ" (сmt. Літин, Україна).

Для ідентифікації та кількісного визначення цефтіофура гідрохлориду використовували методи фармакопейного аналізу за вимогами ДФ України [3].

Експериментальні, доклінічні та клінічні дослідження проведені відповідно до законодавчої і нормативно-правової бази доказової ветеринарної медицини [4; 5, 6, 7].

Результати й обговорення. Встановлено, що препарати на основі цефтіофуру можна застосовувати для лікування бактеріальних інфекцій лактуючим тваринам без обмежень. Це досягається у разі того, що при використанні рекомендованого дозування (1 мл на 50 кг маси тіла) упродовж 5-ти днів терапевтична концентрація препарату в органах, тканинах і біологічних рідинах не перевищує нормативів, встановлених нормативно-правовими актами щодо залишкових кількостей інгібуючих речовин у молоці. При цьому МК90 (мінімальна інгібуюча концентрація (in vitro), яка інгібує 90 % штамів досліджуваних мікроорганізмів) цефтіофуру становила 0,5 мкг/мл для *E. coli* і 0,125 мкг/мл для *A. pyogenes* та *F. necrophorum*. Це підтверджується дослідженнями препаратів на основі цефтіофуру для парентерального введення за лікування бактеріальних інфекцій, проведеними як в Україні, так і за кордоном [8].

При обґрунтуванні складу нової фармацевтичної композиції «Цефтіозол» на основі оригінальної субстанції цефтіофуру гідрохлорид, враховано літературні дані, власний практичний досвід та результати токсикологічних досліджень. На лабораторних тваринах досліджено гостру і хронічну токсичність і алергізуючу дію. За одноразового нанесення препарату на оголені ділянки шкіри у дозі 2,0 мл/см² не встановлено видимих змін у клінічному стані кролів та змін шкіри у місці нанесення препарату (почервоніння, набряків, потовщення шкірної складки та больової реакції) протягом терміну спостереження. Отже, подразнювальна дія на шкіру – відсутня. У кон'юнктивальних пробах "Цеф-

тіозол” не мав подразнювальної дії на слизову оболонку очей, очевидна реакція кон’юнктиви – відсутня, що відповідає 0 балам за шкалою оцінки. Подразнювальна дія на слизову оболонку ока – відсутня.

Введення препарату “Цефтіозол” протягом 21 доби в дозах 1/250 (0,1 мл/кг маси тіла); 1/50 (0,5 мл/кг маси тіла) і 1/25 (1,0 мл/кг маси тіла) від максимально введеної не виявило істотного впливу на нервову систему білих мишей, не спричиняло гемо-, гепато- та нефротоксичної дії, хоча за 10-тикратної дози, відзначали, у порівнянні з контролем, підвищення вмісту сечовини на 10,9 % ($p \leq 0,05$) і активності специфічних для печінки ензимів АлАТ та АсАТ – на 30,1 % і 10,8 % ($p \leq 0,05$), відповідно, проте середні значення цих показників не перевищували верхніх меж норми для даного виду і відновлювалися до контролю через 14 діб після припинення введення препарату.

За умов визначення хронічної токсичності препарату “Цефтіозол” (1/250 (0,1 мл/кг маси тіла); 1/50 (0,5 мл/кг маси тіла) і 1/25 (1,0 мл/кг маси тіла) від максимально введеної) на білих щурах (30-ти добове щоденне пероральне введення) не спостерігали відхилень у поведінці дослідних тварин упродовж експерименту. Надходження препарату в організм щурів у 10-тикратній дозі призводило до вірогідного зниження концентрації загальних протеїнів на 4,3 % і активності АлАТ – на 5,1 % поряд з підвищенням активності ЛФ на 11,7 % і АсАТ – на 9,9 %, концентрації глюкози, сечовини і креатиніну на 10,2; 5,2 і 20,4 % відповідно. Слід зазначити, що коливання біохімічних показників сироватки крові щурів не виходили за межі референтних рівнів, що свідчить про активізацію адаптаційних функцій організму у відповідь на дію препарату та відсутність токсичної дії.

Отже, експериментальною оцінкою біологічних властивостей “Цефтіозол” при введенні у шлунок, внутрішньо-очеревно і підшкірно, встановлено, що препарат належить до IV класу токсичності, тобто відноситься до малотоксичних речовин згідно СОУ 85.2-37-736:2011 та ГОСТу 12.1.007-76.

Проведені експериментальні доклінічні дослідження препарату дозволили проводити його клінічне випробування на продуктивних тваринах.

Висновки. 1. Доклінічними дослідженнями встановлено, що застосування препарату “Цефтіозол” не впливає на поведінкові реакції та фізіологічні показники лабораторних тварин. Препарат “Цефтіозол” не чинить місцевої токсичної і подразнювальної дії на шкіру та слизові оболонки кролів. Розроблений препарат “Цефтіозол” за ступенем небезпечності належить до IV класу – малотоксичні речовини. 2. Препарат ефективний для лікування захворювань корів, не виділяється з молоком і може бути рекомендований для лікувально-профілактичних заходів згідно вимог GMP, GLP і НАССР, що є обов’язковою передумовою виробництва органічної продукції.

Список використаних джерел

1. Zwald A.G., Ruegg P.L., Kaneene J.B. et al. Management practices and reported antimicrobial usage on conventional and organic dairy farms. *J Dairy Sci* 87: 191-201, 2004.
2. Сотников В.В. Использование антибиотиков цефалоспоринового ряда <http://www.msd-animal-health.ru/publications/2010-11-17.aspx>.
3. Державна Фармакопея України. ДП “Науково-експертний фармакопейний центр”. Харків: РІГЕР, 2001. 556 с.
4. Закон України “Про ветеринарну медицину” від 25 червня 1992 р. №2498-ХІІ (зі змінами і доповненнями).
5. Косенко М.В., Малик О.Г., Коцюмбас І.Я. Токсикологічний контроль нових засобів захисту тварин: методичні рекомендації. К., 1997. 34 с.
6. Коцюмбас І.Я., Малик О.Г., Патерега І.П. Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів. За редакцією І. Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
7. Meeuwse D.M., Kausche F.M., Hallberg J.W. Effectiveness of a single intramuscular dose of ceftiofur hydrochloride for the treatment of naturally occurring bacterial swine respiratory disease. *J. of Swine Health and Prod.* 2006. Vol. 5-6. P. 302–306.
8. Cristillo A.D., Bristow C.C., Torrone E. et al. (2019). Antimicrobial Resistance in Neisseria gonorrhoeae: Proceedings of the STAR Sexually Transmitted Infection-Clinical Trial Group Programmatic Meeting. *Sexually transmitted diseases.* – 2019. Vol. 46.3: P. 18.

УДК 63:631.872:631.895

Швиденко І.К., к.с.-г.н, завідувач лабораторії радіоекології аграрних і лісових екосистем Інституту агроекології і природокористування НААН
Василенко М.Г., д.с.-г.н., с.н.с., пр.н.с. лабораторії радіоекології аграрних і лісових екосистем Інституту агроекології і природокористування НААН
Райчук Л.А., к.с.-г.н., ст.д., завідувач відділу радіоекології і дистанційного зондування ландшафтів Інституту агроекології і природокористування НААН

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН ТА ОРГАНО-МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ НА ПОСІВАХ ЦУКРОВОГО БУРЯКА В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Вивчено ефективність застосування регуляторів росту рослин та органо-мінеральних добрив на посівах цукрових буряків, які вирощують на чорноземах малогумусних. Доведено позитивний вплив регуляторів росту рослин на урожайність, вміст цукру та зниження надходження важких металів у коренеплоди цукрових буряків.

Ключові слова: регулятори росту рослин, Емістим, Гумісол, Костим, Добродій, цукрові буряки, урожайність, важкі метали.